

- kezelése, FMTÜ XVII Conf., Kolozsvár, Románia, (2012)ISSN 2067–6 808 pp. 295–298
- [7] Réger M., Verő B., Csepeli Zs.; Pinke P: Intercritical Interrupted Jominy Test, MATERIALS SCI- ENCE FORUM (ISSN: 0255-5476) (2007) 537-538: pp. 549–554
- [8] Reger M., Kovacs T., Reti T.: Hőtechnikai folyamatok elemzése lokális kopásvizsgálatnál, FMTÜ XII Conf., Kolozsvár, Románia, (2007) ISBN:973-8231-67-1, pp. 153–156
- [9] University of Cambridge: Dissemination of IT for the Promotion of Materials Science (DoITPoMS) (yen)

TARDY PÁL

Az Európai Bizottság és az acélipar: változó szemlélet

Az Európai Bizottság az elhúzódó válság okait elemezve arra a következtetésre jutott, hogy az ipar részarányát növelni kell a GDP-ben. Megállapították, hogy a versenyképes ipar erős, versenyképes európai acélipart igényel. Az acélipar versenyképességét számos olyan tényező veszélyezteti, amely az EU szabályozási rendszerével és prioritásaival függ össze. Az acélipar képviselőinek javaslatait figyelembe véve az Európai Bizottság a közelmúltban közzé tette a Versenyképes és fenntartható acélipar akcióterve c. dokumentumot, amely jelentős elemeket tartalmaz a versenyképességet gátló tényezők enyhítésére vonatkozóan. A dolgozatban összefoglaltuk az akcióterv legfontosabb téziseit.

1. Bevezetés

Európa acélipara az elmúlt fél évszázadban megjárta a mennyeket és a poklokat. A II. világháború után Nyugat-Európa meghatározó országai a gazdasági fejlődés kulcselemének tartották, és acéllátásuk biztos alapokra helyezése céljából 1952-ben létrehozták az Európai Szén és Acél Közösséget (Montánunió), amelyet ma sokan joggal az Európai Unió előképződményének tartanak. Ez a szemlélet az 1970-es évek közepéig tartott; ekkor megtört a világ acéliparának növekedési üteme és az ezredfordulóig lassú, nagy ingadozásokkal terhelt növekedési szakasz következett. A hagyományos acéltermelő régiók (Európa, USA, Japán) termelése ekkor stagnált vagy csökkent; az acélipart a kapacitások leépítése, elbocsátások jellemezték. Ekkor került a figyelem középpontjába a környezetvédelem ügye is. Az acéliparról alkotott kép alapvető változáson ment át: stratégiai ágazat helyett környezetromboló, energiapazarló, munkanélküliséget okozó ágazat lett a közvélemény és részben ennek

Dr. Tardy Pál szakmai életrajzát 2011/2. számunkban közzöltük.

hatására a kormányzatok és az EU szemében is. Bár az ezredforduló a világ acéliparában újra drasztikus fordulatot hozott (a termelés azóta gyorsabban nő, mint az 1950-es és 60-as években), Európa acéliparának ebben már nem jutott fontos szerep, és ma ismét az életképesség fenntartása vált kulcskérdéssé az ágazat számára.

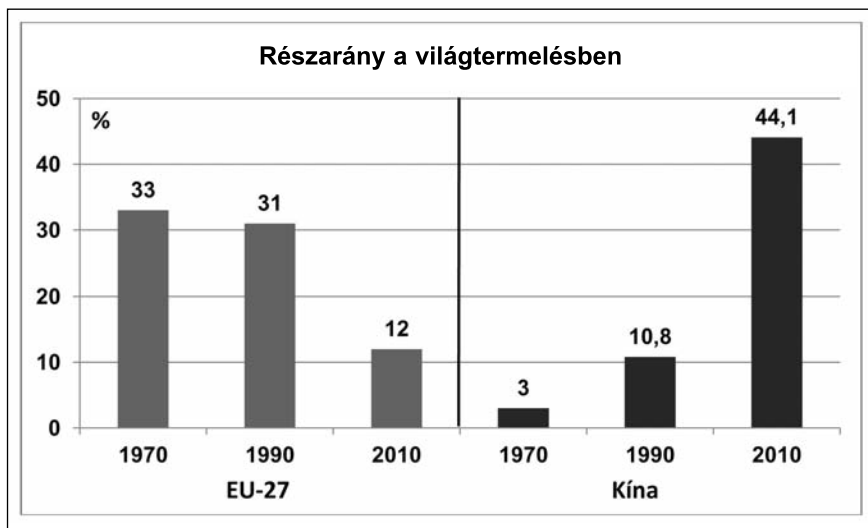
Ebben a dolgozatban röviden áttekintjük azt, hogy az Európai Unió acélipara miért és hogyan jutott ebbe a helyzetbe, majd összefoglaljuk azokat a biztató kezdeményezéseket és jelzéseket, amelyek arra utalnak, hogy az Európai Bizottság (az EU „kormány”) az EU gazdaságpolitikájának felülvizsgálata kapcsán az acéliparral kapcsolatos politikáját is módosítja.

2. Az EU acélipara a kezdetektől napjainkig

Az EU 27 országainak acéltermelése a világtrenddel összhangban az 1970-es évek elejéig nőtt, azóta 195-200 M t körül stagnál. 2008-ban érte el a maximumát (210 M t), majd a válság hatására 140 M t-ra csökkent, ezt követően 170 M körüli értékre nőtt. Mértékadó szakértők szerint a 2008. évi csúcstermelést nem fogja többé elérni. A világ acéliparában játszott szerepe az 1970-es évekig igen jelentős volt (> 30%), amit az ezredfordulóig tudott megtartani. Az új növekedési szakaszhoz már nem tudott érdemben hozzájárulni; a főszerepet Kína vette át (1. ábra).

Az okokat vizsgálva érdemes áttekinteni az európai acélipar adottságait: erősségeit és gyengeségeit.

Erősségek	Gyengeségek
Korszerű eljárások	Hiány nyersanyagokból és energiahordozókból
Korszerű berendezések	Magas környezetvédelmi és klímavédelmi költségek
Korszerű termékszerkezet	Magas bérköltségek
Erős innovációs képesség	Gyenge kereskedelempolitika
Jól képzett munkaerő	Az acélfelhasználás lassú növekedése/stagnálása

■ 1. ábra. Az EU és Kína részarányának változása a világ acéltermelésében

Az erősségeket az EU acélipara maga alakította ki; gyengeségei azonban rajta kívülálló okokból származnak. A következőkben alapvetően ezekkel foglalkozunk.

Az acélipar nyersanyagellátása az ezredfordulóig nem jelentett különösebb gondot; az ezt követő rendkívül dinamikus növekedés óta viszont már igen. Esetenként szűkössé váltak a vasérc- és kokszolható szén szállítási lehetőségek; az árak ennek megfelelően rendkívüli mértékben megnöttek. Ezek a tényezők átrendezték a világ acéliparának földrajzi elhelyezkedését. A klasszikus acéltermelő régiókban a nyersanyagellátás problémái mellett az acélfelhasználás is stagnál. A világ acéltermelésének súlypontjai ezért áthelyeződnek a jelentős nyersanyagkészletekkel rendelkező, valamint az acélfelhasználás növekedésében élenjáró területekre. Nem véletlen, hogy az acéliparban is igen gyakran szóba kerülnek a BRIC-országok (Brazília, Oroszország, India, Kína).

A magas bérköltségek a fejlett régiókra jellemzők; a korszerű berendezésekhez, a folyamatszabályozás terjedéséhez jól képzett munkaerőre van szükség. Egy OECD-dokumentum szerint az acéliparban dolgozók átlagkeresete 1 t nyersacélra vonatkoztatva messze az EU-ban a legmagasabb; az USA-ban és Japánban 25-30%-kal kisebb. Ezt a versenyhátrányt a magasabb technológiai szint jelentős részben ellensúlyozhatja.

A környezetvédelem, a klímavédelem és a piacvédelem problémaköre

egyértelműen az Európai Bizottság gazdasági stratégiájához köthető. A Bizottságon múlik, hogy stratégiájában a termelésnek, vagy a fenti szempontoknak ad prioritást.

A környezetvédelem kérdése lényegében EU belügynek tekinthető: a kibocsátott szennyező anyagok és hulladékok ritkán és kis mennyiségben kerülhetnek az Unió határain kívülre. A környezetvédelem erősítése tehát alapvetően az Unió polgárainak egészségét, környezetük épségét és élhetőségét javítja. Az EU nagyon sokat tesz ennek érdekében; ennek eredményeképpen az EU acélipara ma élenjárónak tekinthető a fajlagos (termelésre vetített) környezetterhelést illetően.

A klímavédelem ma az egyik legforróbb területe az Európai Unió küzdőtereinek. Ismeretes, hogy a Kyotói egyezmény aláírásakor az EU azt vállalta, hogy a CO₂-kibocsátást az 1990-es szinthez képest 2010-ig 8%-kal csökkenti (az új tagországok jelentős kedvezményeket kaptak). A vállalatok ösztönzésére az EU az ún. emisszókereskedelmi rendszert (ETS) vezette be 2005-ben. Ennek keretében az acélipari vállalatok meghatározott mennyiségű ingyenes kibocsátási lehetőséget (kvótát) kapnak; aki ennél kevesebbet bocsát ki, a felesleget eladhatja, aki többet akar kibocsátani, megvásárolhatja a kvótapiacra.

A legnagyobb hibája az ETS-nek, hogy nem globális, ezért az EU-n kívüli országok vállalatainál nem jelennek meg a kvótavásárlás költsé-

gei, így az EU acélipari vállalatainak rontja a versenyképességét.

A kvótakereskedelmi rendszer kezdetől fogva működési zavarokkal küszködött: mivel az ingyenes kvótamennyiségeket lényegében önbevallásra alapozva határozták meg, rövid időn belül kvótafelesleg alakult ki, ami az árakat levitte; az új kereskedelmi forduló kezdetén ismét felmentek, majd leestek az árak. Az acélipari vállalatok zöme inkább nyert, mint veszített a rendszer miatt (a többség eladóként jelent meg a kvótapiacra).

Az ún. Post-Kyoto (2014–2020) emissziókereskedelem alapjait 2008-ban dolgozták ki; ezt az Európai Parlament el is fogadta. Az ingyenes kvóták mennyiségét a 2005-ös tényadatokra alapozva határozták meg és bevezették a benchmark alapú kiosztási rendszert. Ennek lényege az, hogy az ingyenes mennyiséget a legkisebb 10 fajlagos kibocsátású vállalat adatainak az átlagaként számítják ki. Eszerint a vállalatok döntő többsége kvótavásárlásra szorul, ami arra ösztönzi őket, hogy próbáljanak felzárkózni a legjobbakkhoz.

Az elfogadhatónak tűnő alapelvet az Európai Bizottság hiteltelenné tette, amikor közzé tette az általa meghatározott benchmark adatokat. Az EUROFER (az európai acélipar brüsszeli érdekképviselői szervezete) kimutatta, hogy a benchmark értékek zöme a legjobb teljesítményű vállalat adatainál is kisebb, azaz a leghatékonyabb vállalat is kvótavásárlásra fog szorulni. Az EUROFER ezért eljárást indított a Bizottság ellen; az ügy még nincs lezárva.

A Bizottság szélsőséges szemléletének újabb bizonyítéka, hogy az általa meghatározott és az Európai Parlament által 2008-ban elfogadott kibocsátási határokat a kvóták egy részének visszatartásával csökkenteni kívánják (backloading). Azzal indokolják, hogy a válság eredményeként annyira visszaesett a termelés, hogy a vállalatok különösebb erőfeszítés nélkül teljesíteni tudják az elvárásokat, ezért ismét leül majd a kvótapiac és leesnek a kvótaárak.

Az energiaintenzív ágazatok képviselői (köztük az EUROFER) kemény lobbimunkával próbálják hatástalanítani a Bizottság ezen tervét; ebbe a tagországok acélipari szervezeteit is

bevonják. Az MVAE ennek megfelelően a magyar EP-képviselőket kérte a javaslat elutasítására. Az Európai Parlament végül minimális különbséggel elutasította a javaslatot. A Bizottság ezt követő lépései azonban azt bizonyítják, hogy ebbe nem nyugszanak bele és valamilyen módon kiérőszakolják majd tervük elfogadását.

A javaslat alapproblémája, hogy ellentmond az ETS-rendszer alapelveinek: annak, hogy a kvótaárakat pusztán a kereslet és a kínálat határozza meg, hiszen a kvóták egy részének visszatartása által külső beavatkozással kívánja növelni a keresletet és az árakat.

Az Európai Bizottság ennél is tovább ment, amikor kidolgozták és közzétették az „Útiterv a versenyképes kis C-intenzitású gazdasághoz 2050” című dokumentumot [1]. Ebben az 1990-es kibocsátáshoz képest 2050-ig 80%-kal tervezik csökkenteni az Unió CO₂-kibocsátását; az acélipartól elvileg ehhez hasonló mértékű csökkentést várnak el. Ma nem ismeretes olyan technológia, amely erre alkalmas lenne. Számos K+F program indult a megoldás érdekében; köztük több egyelőre irreálisnak ítéltető (pl. redukció hidrogénnel, vagy elektrolízissel); a reális megoldások hatékonysága pedig messze elmarad a 80%-os csökkentési lehetőségtől.

Ehhez is kapcsolódó új fejlemény, hogy az USA palagáztermelésének felfutásával a földgázárak 30–40%-kal csökkentek, és jelenleg messze az EU-árak alatt vannak. Mivel a földgázalapú vasérc-redukció CO₂-kibocsátása kisebb, a DRI-termelés és felhasználás növekedése várható. Az EU-ban ugyan vannak palagáz lelőhelyek, kiaknázásuk azonban egyelőre várat magára (vannak országok, ahol környezetvédelmi okok miatt nem is engedélyezik a kitermelést).

Az EU kereskedelem-politikájának gyengeségei a piacvédelem és a nyersanyagbeszerzések területén okoznak problémát az acélipar számára. Az EU acélipara tömegacélok területén a költségek szempontjából nem tud versenyképes lenni a nála kedvezőbb helyzetben lévő országokéval. Tisztességes teljesítmény, hogy acél külkereskedelmi mérlege ennek ellenére kismértékű pozitívumot mutat. Bizonyítékok vannak

azonban arra, hogy számos ország kormánya különböző módszerekkel védi saját acélpiacon.

A nemzetközi acélpiacon jövőjét befolyásolja, hogy az elmúlt években jelentősen nőtt a kihasználatlan acélipari kapacitások nagysága. A legnagyobb felesleg Kínában alakult ki, ezt követi az Európai Unió, ahol az acélt-termelés tartósan ígérkező visszaesése vezetett ide.

3. Az Európai Bizottság szemléletváltozását kiváltó tényezők

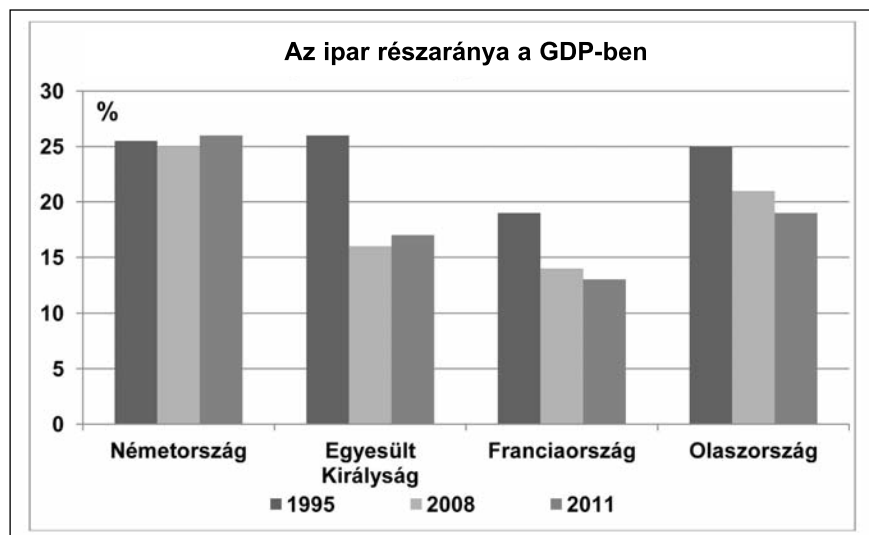
Napjainkban az Európai Unió történelmének eddigi legnagyobb, ráadásul elhúzódó válságát éli át. A 2013–2014-re vonatkozó gazdasági előrejelzések szerint a fejlett régiók között itt a legrosszabbak a kilátások. 2012 folyamán számos olyan vészjelzés érkezett az EU területéről, ami acélipari vállalatok életképességének súlyos problémáiról számolt be. Tekintettel az ágazat méreteire (190 Mrd euró forgalom, 360.000 alkalmazott) az acélipar szereplői és érdekvéviselői szervei mellett 2012 nyaráról már az Európai Bizottság is foglalkozni kezdett ezzel a problémákkal.

A tartósan ígérkező válság okait elemezve megvizsgálták az ipar szerepét. Ennek során megállapították, hogy a válságot legjobban átvészelő Németország gazdasága tartotta meg leginkább a hagyományos, iparra alapozott gazdaságszerkezetet; a többi országban a szolgáltatások súlya jelentősen nőtt az ipar rovására (2. ábra). A „Mission growth: Európa az

új ipari forradalom élén” c. bizottsági dokumentumban ezért már megfogalmazták: „Minden lehetőséget meg kell ragadni ahhoz, hogy Európa korszerű, hatékony, versenyképes és robusztus iparral rendelkezzen” [2]. Célul tűzték ki, hogy az ipar részaránya az EU átlagában 20%-ra növekedjen. Ennek érdekében az Európai Bizottság több iparágban eszmecsere-t kezdeményezett az ágazatok problémáinak és javaslatainak megfogalmazására. Közéjük került az acélipar is.

2012 júliusában Antonio Tajani, a Bizottság Ipari és Vállalkozási Igazgatóságának főbiztosa Andor László Foglalkoztatási és Szociális főbiztossal közösen létrehozta az acélipar jövőjével foglalkozó Magasszintű Kerekasztalt (High-level Round Table on the future of the European Steel Industry), amellyel fórumot kívánnak biztosítani az ipari, gazdasági vezetőknek és a szakszervezeteknek a Bizottsággal folytatandó párbeszédre [3]. A kerekasztalhoz azon 15 országot hívták meg, amelyek acélt-termelése meghaladja az EU termelés 2%-át (15 ország, hazánk nincs köztük); emellett az Európai Parlament két tagja (a környezetvédelmi és a kereskedelmi bizottság képviselői) is meghívást kapott. Az üléseken hozott határozatokat a Bizottság az Európai Acélipar Akciótervének kidolgozása során kívánja hasznosítani.

A Kerekasztal eddig három alkalommal ülésezett (2012. szeptember, 2012. december és 2013. február 12.). Az utolsó ülésen a résztvevők

■ 2. ábra. Az ipar súlyának változása néhány EU tagországban

ajánlásokat fogadtak el. Az ajánlások figyelembevételével készült el az „Akcióterv a versenyképes és fenntartható acélipar számára Európában” című dokumentum, amelyet júniusi első napjaiban tettek közzé [4].

4. Az EU acéliparának jövőjével foglalkozó bizottsági dokumentum

A dokumentum bevezetője szerint Európa ipara számára létfontosságú, hogy területén erős, versenyképes acélipar működjék. Megállapítja, hogy az acélipar Európában igen nehéz helyzetbe került, aminek fő okait fentiekben elemeztük. A dokumentum az Európai Bizottság válasza az acélipar válságára és tervezett akcióival versenyképes, stabil európai acélipar kialakulásához kíván hozzájárulni. Legfontosabb téziseit az alábbiakban foglaljuk össze.

a. Megfelelő szabályozási keretrendszer

Az EU-ban működő vállalatokat számos olyan adminisztratív teher és költség terheli, melyek a szigorú szabályozás következményei. Az Európai Bizottság ezért már korábban elhatározta a szabályozási rendszer felülvizsgálatát és elindította a Célravezető és hatásos szabályozás (REFIT) programot. Ebben elemzik a terheket, következtetéseket, átfedéseket, hiányosságokat és a hatástalan intézkedéseket [5]. Első lépésként meghatározzák, hogy mely szabályozási területek, jogszabályok esetében van a legnagyobb lehetőség az egyszerűsítésre, a szabályozási költségek csökkentésére anélkül, hogy ez veszélyeztetné a célokat. A REFIT-értékelések eredményeit 2014-től közzé fogják tenni.

A Bizottság néhány kiválasztott ágazatra – köztük az acéliparra – kumulatív költségelemzéseket végez. Ennek keretében az új szabályozókra vonatkozó javaslatokat alapos „versenyképességi vizsgálat” alá vetik. Emellett „alkalmassági vizsgálatokat” (fitness checks) is végeznek rajtuk annak ellenőrzésére, hogy a szabályozó alkalmas-e a kitűzött cél elérésére.

Az EU szabványrendszere szintén alkalmas lehet az acélipar fenntartható fejlődésének elősegítésére. Az

acélipar ennek érdekében kidolgozza az „Építőipari Acéltermék Márka” (SustSteel) rendszert, amely alkalmas lesz az európai építőipari acéltermékek piacának növelésére [6].

A jelenlegi szabályozó rendszer egyik problémája az ÁFA elkerülésének gyakorlata, lényegében feketepiaci módszerekkel. Ez pl. Lengyelországban és hazánkban jelentősen csökkentette a hazai vállalatok betonacél eladási lehetőségeit.

b. Az acélfelhasználás növelése

A globális acéliparban jelenleg 542 M t kihasználatlan kapacitás van; ebből 80 M t az EU-ban, ami az EU termeléséhez képest jelentős.

Az EU-ban az építőipar és a járműipar részaránya a teljes acélfelhasználásban 40% körüli; emellett a gépipar részaránya is jelentős. A válság hatására ezen ágazatok termelése visszaesett. Már léteznek olyan EU-kezdeményezések, amelyek ezek növekedését hivatottak serkenteni (CARS 2020 és SustSteel) [7].

Az EU folytatni kívánja ezeket a programokat.

c. Tisztességes nemzetközi versenyfeltételek

Az EU piaca nyitott. Az EU-n kívüli országok gyakran alkalmaznak piactorzító eszközöket acéliparuk védelme érdekében (vámok, speciális műszaki követelmények, exporttámogatás, betétanyagok kivételének fékezése).

India, Kína, Oroszország és Egyiptom pl. kemény intézkedéssel (kiviteli kvóták, export adók) fékezi a nyersanyagok kivitelét. Kína és az USA olyan közbeszerzési eljárásokat alkalmaz, amelyek előnyben részesítik a hazai acéltermelőket.

Az EU tárgyalásokkal kíván ezek ellen a piactorzító eszközök ellen harcolni. Sikeres volt pl. az Indiával kapcsolatos eljárás, ahol az oda szállított acélokkal szembeni speciális műszaki követelményrendszert megszüntették. Kínával a nyersanyagkivitel (elsősorban a kokszkivitel) korlátozása ügyében folynak tárgyalások. A problémák megtárgyalását és felszámolását Oroszország, Kína, az Egyesült Államok, Japán, India és Brazília

viszonylatában az EU az Acél Kontakt Csoportokban kívánja elérni. A WTO és a szabadkereskedelmi tárgyalások ugyancsak alkalmasak erre a célra.

A felesleges kapacitások növekedésével különböző országok részéről megszorodtak a példák a tisztességtelen piacszerzésre. Az EU ennek megakadályozására használja piacvédelmi eszközrendszerét (TDI). 2012-ben pl. 11 vizsgálat indult az acélipar részéről érkezett bejelentések alapján. Az EU ilyen esetekben a WTO (Világkereskedelmi Szervezet) szabályainak betartására szólítja fel az érintett országok hatóságait és ennek megfelelő ellenlépéseket, pl. antidömping eljárást indít.

Az EU-ban folyamatban van a piacvédelmi rendszer (TDI) felülvizsgálata, amihez az acélipar véleményét is kéri.

d. A nyersanyagokhoz való hozzáférés

A vasérc ára az elmúlt években jelentősen nőtt; a kokszolható szén ára az USA palagáz termelésének hatására némileg csökkent a közelmúltban, de még mindig magas. A hazai források szűkössége miatt ezeket a nyersanyagokat döntően a világpiacról szerzik be a vállalatok.

Az acélhulladék betétanyagként való alkalmazása számos előnnyel jár, elsősorban az energiefelhasználás és a CO₂-kibocsátás szempontjából (a fajlagos energiefelhasználást kb. 75%-kal, a fajlagos anyagfelhasználást ennél is jobban csökkenti). Az EU acélipara számára ezért rendkívül fontos az acélhulladék-arány növelése az acélgártásban. Igen jelentősek a környezetvédelmi előnyök is. Az EU – a hagyományos ipari régiókhöz hasonlóan – nettó exportőr ebből a betétanyagból.

Az EU acélhulladék felhasználásának növeléséhez először is jobban működő másodlagos fémiparra van szükség. A begyűjtés hatékonysága az acélhulladék árából, az acélipar igénye viszont az acél és az acélhulladék árának arányától függ. Az acélhulladék hasznosítását a berendezések célirányos tervezésével is elő lehet segíteni.

Erősíteni kell az acélhulladék illegális exportjának megakadályozását

az EU-ból. Az EU a Hulladékszállítási Szabályozással, illetve a monitoring erősítésével kívánja ezt a célt elérni.

Az EU nemrég tette közzé Nyersanyag Kezdeményezés (Raw Materials Initiative) c. dokumentumát, amelynek célja annak elősegítése, hogy az EU ipara biztonságosan hozzájusson a termeléshez szükséges nyersanyagokhoz [8]. Azt vizsgálták, hogy milyen anyagok esetében különösen nagy a kockázat (pl. politikai, gazdasági instabilitás, vagy a helyi politika intézkedései miatt). A vizsgált anyagok közül 14-et minősítettek kritikusnak, amelyek beszerzése problematikus; az acélipar alapanyagai nincsenek köztük. Az említett Magaszintű Kerakasztal javaslatára megvizsgálják annak a lehetőségét, hogy a kocszolható szenet is ide sorolják.

e. Kereskedelem

A kereskedelemnek a növekedésben játszott szerepét ismerve az Unió határozottan támogatja a nemzetközi kereskedelem liberalizációját a WTO égisze alatt.

Bilaterális ügyekben a kétoldalú tárgyalások, különösen a szabadkereskedelmi egyezmények (FTA) lehetnek hatékony eszközök ahhoz, hogy az EU vállalatok korrekt feltételek között exportálhassák termékeiket, ill. juthassanak hozzá a szükséges importhoz. A szabadkereskedelmi egyezmények aláírása előtt gondosan elemezni kell a lehetséges következményeket.

A szektor számára különösen fontos a megbízható, gyors statisztikai adatszolgáltatás a kereskedelmi ügyletekről.

A jelentősre nőtt felesleges kapacitások következtében várható, hogy kihasználásuk érdekében terjedni fognak az állami támogatások és dömping-akciók. 2012 végéig automatikus import-licencre alapozott ellenőrzési rendszer adott tájékoztatást a várható jövőbeli acélimportról. Ennek megszűnése után csak az utólagos ellenőrzés lehetősége maradt, azaz a beérkezett importról gyűjtenek részletes statisztikai adatokat. Fontos, hogy az árutőzsdék működése is átlátható és tisztességes legyen.

A kereskedelemmel kapcsolatos zavarok kiszűrése érdekében a

Bizottság rövid távon a következőket tervezi:

- kereskedelmi stratégiájában a különböző kereskedelempolitikai eszközöket (TDI) kihasználva elősegíti az acélipari vállalatok kijutását az Unión kívüli piacokra;
 - fellép az acélpiacon tapasztalt tisztességtelen gyakorlat ellen;
 - időben tájékoztatást ad az EU-n kívülről érkező acélimport alakulásáról;
 - a szabadkereskedelmi egyezmények megkötése előtt hatásvizsgálatokat készít.
 - Az acélhulladék export esetében, hivatkozva szerepére a CO₂-kibocsátás csökkentésében, környezetvédelmi alapon diszkriminációmentes intézkedésekkel lenne célszerű szabályozni a kivitelt, ügyelve arra, hogy ne tűnjön direkt, vagy indirekt exportkorlátozásnak;
 - ezzel összefüggésben javaslatot dolgoznak ki a hulladékok szállításának ellenőrzésére;
 - megvizsgálják annak lehetőségét, hogy a kocszolható szén a kritikus nyersanyagok közé kerüljön.
- Hosszú távon
- tovább folytatja a nemzetközi kereskedelem liberalizációjára irányuló törekvéseket, különös tekintettel a kereskedelmet korlátozó, vagy nehezítő eszközök felszámolására, a külső piacok elérése és a nyersanyagok beszerzésének biztosítása érdekében;
 - korszerűsíti piacvédelmi eszközrendszerét (TDI).

f. Energia- és klímapolitika

Energiaárak és energiaellátás

Az európai acélipari vállalatok becslése szerint működési költségeik 40%-át teszik ki az energiaköltségek.

A kocszolható szén ára az elmúlt években jelentősen nőtt és ezt az elmúlt hónapok áresése sem ellensúlyozta. A villamos energia ára a végfelhasználók számára jelenleg kétszerese az USA-beli áraknak, de jelentősen meghaladják a többi OECD tagországét is (kivéve Japánt). A villamos energia ipari ára 2005 és 2012 között az EU-ban reálértéken számolva 38%-kal nőtt, az USA-ban pedig 4%-kal csökkent. Az energiaárak jelentősen befolyásolják az acél-

ipar versenyképességét, és nagy súllyal esnek latba akkor, amikor az acélipari beruházások helyszínéről döntenek. Ráadásul a már említett, 2050-re szóló Energia Útiterv realizálása esetében további jelentős áremelkedéssel kell számolni.

Az egyik tényező az áremelkedésben a megújuló energiák részarányának a növelése a villamos energia termelésben – ez pedig az EU deklarált célja. A villamos áram felhasználói árának képzési rendszerre mindenütt számos adót, járulékot is tartalmaz; azon kormányok, amelyek ezt a lehetőséget kevésbé használják ki, versenyelőnyt teremtenek acéliparuk és a többi energiaintenzív ágazat számára.

2014-től a villamos hőerőművek kikerülnek az ETS kedvezményezettjei közül és meg kell vásárolniuk a kibocsátásnak megfelelő kvótákat. Ez emeli majd költségeiket és így a villamos energia árát is. Az Európai Bizottság az energiaintenzív ágazatok nyomásának engedve lehetővé teszi, hogy az állam kompenzálja a felhasználók ebből eredő kárát; kérdés azonban, hogy a kormányzatok élni fognak-e ezzel a lehetőséggel. (Megjegyzés: az EU eddig szigorúan tiltotta az acélipari vállalatok állami támogatását; ez lesz az első kivétel a szabály alól).

Az EU határozottan törekszik az egységes belső energiapiac megvalósítására (az egységes piac majdnem minden más területen hosszú ideje létezik). Harmadik energiacsomagjának realizálását ezért minden tagállamtól megköveteli.

Az Európai Tanács 2013. május 22-i ülésén úgy határozott, hogy precíz monitorozást indít az energiaköltségek, azok összetevőinek, időbeli változásainak, a tagországok közötti különbségeknek és az iparvállalatokra gyakorolt hatásuknak az elemzése céljából.

Klímapolitika

Az acélipar egyike a legnagyobb CO₂-kibocsátóknak és – ahogy rámutattunk – ki van téve az ún. karbon-szivárgásnak (carbon leakage). Jövőre érvénybe lép a benchmark-alapú ingyenes kiosztás, a benchmark értékek azonban, mint jeleztük, irreálisak.

Az EU CO₂-kibocsátása a globális kibocsátás 11%-a, és részaránya folyamatosan csökken; hatékony klímapolitika ezért csak globális akciókkal képzelhető el. Nagy kérdés, hogy a klímapolitika költségeit ki finanszírozza. A 2050-re szóló koncepció csak óriási költségek árán valósítható meg az acélipar esetében is.

Kézenfekvő lehetőség, hogy az emissziókereskedelemből származó állami bevételek egy részét a klímapolitikai célok megvalósítására fordítsák. 2013-tól az EU-ban a kvóták 40%-át értékesítik a piacon; 2027-ig ez az arány 100%-ra nő. Az EU eltökélt abban, hogy klímapolitikáját és a versenyképességet összehangolja és így akadályozza a vállalatok kitelepülését az EU-n kívülre.

A klímapolitika támogatása céljából az EU megbízta az Európai Szabványügyi Testületet (CEN), hogy dolgozza ki az energiaintenzív ágazatok CO₂-kibocsátásának meghatározására alkalmas szabványt (az első változat 2013 júniusában készült).

Mivel az acél 100%-ig reciklálható, az életciklus-vizsgálatok kedvező helyzetbe hozzák a versenytárs anyagokkal szemben.

Fenti problémák megoldása érdekében a Bizottság a következőket kívánja tenni:

Rövid távon

- 2013-ban kidolgozza a megújuló energia támogatásának rendszerét;
- részletes elemzést készítenek az energiaárak összetevőiről és hatásairól; az elemzést az Európai Tanács 2014 februári ülése elé terjesztik;
- javaslatokat dolgoznak ki az EU 2030-as energiapolitikájához; ebben foglalkoznak a költséghatékonysággal és a költségek hatásával az iparra;
- biztosítja, hogy a karbon-szivárgás veszélyének az elemzése nyílt, átlátható módon történjék;
- támogatja az energiahatékonyság legjobb gyakorlatának terjedését, a vállalatoknál végzett energiaauditok segítségével;
- támogatja az acéliparban az energiahatékony beruházásokat (új kazánok, a konvertergáz, hulladékhők hasznosítása stb.);
- az acélipart integrálja az energia-

hatékony termékek, berendezések kutatásába, fejlesztésébe és megvalósításába;

- arra törekszik, hogy az emissziókereskedelemből származó bevételeket a klímapolitikával kapcsolatos célokra használják fel.

Közép- és hosszabb távon

- tárgyalásokat folytat abból a célból, hogy globális nemzetközi egyezmény szülessen a klímaváltozás ügyében;
- felhívja az Európai Szabványügyi Testületet, hogy mielőbb fejezze be az energiaintenzív ágazatok CO₂-kibocsátásának meghatározására szolgáló szabványokat;
- folytatja erőfeszítéseit, hogy az életciklus-vizsgálatok jobban vegyék figyelembe az acél reciklálhatóságát és az életciklus-vizsgálatok eredményeit integrálják a megfelelő stratégiákba;
- biztosítja annak feltételeit, hogy az EU-ban növekedjen a meglévő földgázvagyon hagyományos, vagy nem hagyományos úton történő kiaknázása és így csökkenjen az importfüggőség és az ár.

A Bizottság a következőkre kéri fel a tagországokat:

- a 2014 februárjában esedékes Európai Tanács ülésre készülő anyaghoz részletesen vizsgálják meg a náluk alkalmazott energia árképzés mechanizmusát és ennek alapján tegyenek javaslatot energiaárai csökkentésére;
- tegyék lehetővé, hogy az ETS-ből származó állami bevételeket az energiaintenzív ágazatok felhasználhassák a klímapolitikával kapcsolatos kutatásokban és fejlesztésekben;
- törekedjenek az energiaárak közti különbségek csökkentésére;
- vizsgálják meg a villamos energia-termelők összevonásának és a hosszú távú szerződések kialakításának a lehetőségeit;
- cserélik ki a legjobb technikákra vonatkozó ismereteket, információkat.

Az Európai Bizottság ellenőrízni fogja az intézkedések hatását, és ha kell, további javaslatokat tesz az energiaintenzív ágazatok energia-költségeinek a csökkentése érdekében.

g. Innováció

Az EU acélipari vállalatai a határán vannak annak, amit a jelenlegi technológiákkal el lehet érni, és további jelentős CO₂-kibocsátás csökkentéshez új, áttörő technológiákra van szükség. A Bizottság által is támogatott ULCOS (Ultra kis CO₂-kibocsátású acéltéchnológiák) projektben azonosított technológiák megvalósítása nemcsak rendkívül költséges, hanem csak hosszú távon képzelhető el.

Fontos szerepet szánunk a CCS technológiának (a CO₂ leválasztása és tárolása) az acéliparban is. A technológia ipari méretű bemutatásának költsége messze meghaladja az acélipari K+F+I programok lehetőségeit. Ezeknek a technológiáknak a terjedése attól is függ, hogy Európában milyen feltételekkel valósíthatók meg (pl. a lakosság elfogadja-e).

Az EU acélipara folyamatosan fejleszt ki új acéltípusokat. Napjainkban nő az igény az anyag- és energiatakarékos, környezetkímélő technológiák iránt is. Az Európai Innovációs Partnerség a Nyersanyagok Területén (EIP) szintén jelentős lehetőséget biztosít ehhez.

Az új ígéretes technikák bevezetéséhez felhasználhatók az Európai Beruházási Bank finanszírozási mechanizmusai. A kockázatos új termékek, technológiák bevezetése az Európai Bizottság és az Európai Beruházási Bank által közösen kialakított Kockázatmegosztó Pénzügyi Alap (RSFF) támogatásával finanszírozható.

Az Európai Bizottság vállalásai:

- a Horizon 2020 [9] projekt keretében támogatást nyújt a tiszta, anyag- és energiahatékony acélipari technológiák kutatásához;
- a pénzügyi támogatást elsősorban az eredmények demonstrálását szolgáló kísérleti gyártási projektekhez nyújtja;
- a nyersanyagokkal foglalkozó EIP megvalósítási tervében figyelembe veszik a nyersanyagokkal összefüggő innovációs tevékenység támogatását, beleértve a reciklálást;
- felszólítja a tagállamokat, hogy alakítsanak ki acélspecifikus K+F+I programokat;
- felkéri az Európai Beruházási Bankot, hogy biztosítson hosszú távú

finanszírozási lehetőségeket az acélipari vállalatok azon környezetvédelmi fejlesztéseikhez, amelyek az új Ipari Emissziós Direktíva BAT-alapú kibocsátási határértékeinek teljesítését célozzák.

h. A szociális dimenzió: szerkezetátalakítás és szakemberigény

A foglalkoztatás komoly probléma az acéliparban, mert az elmúlt években 40.000 állás szűnt meg a szerkezetátalakítás során. A felesleges kapacitások leépítése kapcsán további elbocsátásokkal kell számolni.

Az európai acélipar foglalkoztatási struktúrája ugyanakkor példa nélküli átalakulás előtt áll. A koreloszlás következtében 2005–2015 között a dolgozók több mint 20%-a, 2025-ig pedig 30%-a hagyja abba a munkát, így nagy szükség lesz fiatal, jól képzett szakemberekre.

Az EU állami támogatásra vonatkozó szabályait is érdemes lesz kihasználni: a K+F és innováció, a képzési és foglalkoztatási, valamint a környezetvédelmi fejlesztések esetében van erre lehetőség.

A Bizottság vállalásai:

- elősegíti a fiatalok munkavállalását az ágazatban pl. fiatal-orientált munkaerő-toborzási módszerekkel;
- javasolja egy Európai Szakképzési Tanács (European Skills Council) létrehozását abból a célból, hogy a nemzeti szervezetek működjenek együtt az acélipari szakképzés és foglalkoztatás területén;
- támogatja az Ágazati Szakképzési Szövetségeket (Sector Skills Alliances), hogy az Erasmus program kihasználásával dolgozzanak ki közös tanterveket és módszereket az acélipari szakképzés elősegítésére;
- munkacsoportot alapít az acélipari vállalatok bezárásának, vagy jelentős leépítésének a vizsgálatára annak érdekében, hogy egyszerű-

sítse a megfelelő EU alapok felhasználását ilyen esetekre;

- a strukturális alapok felhasználásánál csökkenti a vállalati hozzájárulást;
- felhívja a tagállamokat és az acélipart az együttműködésre ezen célok megvalósításában.

Magasszintű Acél Munkacsoport

A dokumentum zárószövegében a Bizottság javasolja egy Magasszintű Acél Munkacsoport (High level Group on Steel) létrehozását, amely évente ülésezne és fórumot biztosítana a tapasztalatcserére és párbeszédre. Az akcióterv elfogadását követően egy éven belül a Bizottság megvizsgálja a terv hatását az acélipar versenyképességére, és indokolt esetben további javaslatokat tesz.

Összefoglalás

Az Európai Unió szakértői az elhúzódó válság okainak elemzése kapcsán arra a következtetésre jutottak, hogy a megoldás érdekében újraiparosítási programot kell indítani: növelni kell az ipar (a termelési tevékenység) súlyát a GDP-ben. Ezért az Európai Bizottság több iparágban, így az acéliparban is eszmecserét kezdeményezett a termelő ágazatok problémáinak megfogalmazására.

Ennek szellemében 2012 nyarán létrehozták a Magasszintű Kerekasztal az Acélipar Jövőjéről elnevezésű vitafórumot, amely megfogalmazta az EU acéliparának javaslatait. Ezek felhasználásával 2013 júniusában készült el A versenyképes és fenntartható európai acélipar akcióterve című bizottsági dokumentum, amit dolgozatunkban röviden ismertettünk.

A dokumentum következetesen végigtárgyalja az európai acélipar versenyképességét veszélyeztető tényezőket, és javaslatokat tesz ezek kiküszöbölésére, vagy enyhítésére. A

javaslatok között számos olyan van, amit az acélipar hazai és nemzetközi képviselői már hosszabb ideje megpróbáltak érvényesíteni, mindaddig sikertelenül.

A dokumentum indító mondata – Európa ipara számára fontos, hogy erős, versenyképes acélipara legyen – azt a reményt kelti az acélipar szereplőiben, hogy az Európai Bizottság a korábbi gyakorlattal ellentétben olyan gazdaságpolitikába kezd, ami a termelés feltételeinek javítására helyezi a hangsúlyt. Az EUROFER üdvözölte az akciótervet.

A korábbi magyar kormányok az acélipar vonatkozásában is szolgai módon igyekeztek eleget tenni az EU gyakran ésszerűtlen intézkedéseinek. A hazai acélipar képviselői ezért azt remélik, hogy a jelenlegi kormányzat szintén felülvizsgálja a korábbi gyakorlatot, és átveszi az Európai Bizottság új acélipari kezdeményezéseit.

Irodalom

- [1] http://ec.europa.eu/energy/energy_2020/roadmap/index_en.htm
- [2] <http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/mission-growth/>
- [3] http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/metals-minerals/steel/high-level-roundtable/index_en.htm
- [4] http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/metals-minerals/files/steel-action-plan_en.pdf
- [5] http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/com_2013_en.pdf
- [6] <https://www.steel-sustainability.org/esust>
- [7] http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/automotive/cars-2020/index_en.htm
- [8] <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/raw-materials/>
- [9] http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm